

Judikatūras krājums

TIESAS SPRIEDUMS (pirmā palāta)

2020. gada 9. jūlijā*

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Vide – Atbildība vides jomā – Direktīva 2004/35/EK – I pielikuma trešās daļas otrais ievilkums – Kaitējums, kurš var nebūt kvalificējams kā “būtisks kaitējums” – Jēdziens “dabiskā teritoriju apsaimniekošana, kā definēts biotopu uzskaitē vai mērķa dokumentos vai kā to iepriekš veikuši īpašnieki vai uzņēmēji” – 2. panta 7. punkts – Jēdziens “profesionālā darbība” – Darbība, kas veikta, pamatojoties uz likumā noteikto deleģēšanu sabiedrības interesēs – Iekļaušana vai neiekļaušana

Lietā C-297/19

par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu atbilstoši LESD 267. pantam, ko *Bundesverwaltungsgericht* (Federālā administratīvā tiesa, Vācija) iesniedza ar lēmumu, kas pieņemts 2019. gada 26. februārī un kas Tiesā reģistrēts 2019. gada 11. aprīlī, tiesvedībā

Naturschutzbund Deutschland – Landesverband Schleswig-Holstein eV

pret

Kreis Nordfriesland,

piedaloties:

Deich- und Hauptsielverband Eiderstedt, Körperschaft des öffentlichen Rechts,

Vertreter des Bundesinteresses beim Bundesverwaltungsgericht,

TIESA (pirmā palāta)

šādā sastāvā: palātas priekšsēdētājs Ž. K. Bonišo [*J.-C. Bonichot*] (referents), tiesneši M. Safjans [*M. Safjan*], L. Bejs Larsens [*L. Bay Larsen*], K. Toadere [*C. Toader*] un N. Jēskinens [*N. Jääskinen*],

ģenerālvokāts: H. Saugmandsgors Ēe [*H. Saugmandsgaard Oe*],

sekretārs: D. Diteris [*D. Dittert*], nodaļas vadītājs,

ņemot vērā rakstveida procesu,

ņemot vērā apsvērumus, ko sniedza:

– *Naturschutzbund Deutschland – Landesverband Schleswig-Holstein eV* vārdā – *J. Mittelstein, Rechtsanwalt,*

* Tiesvedības valoda – vācu.

- *Kreis Nordfriesland* vārdā – *G. Koukakis, Rechtsanwalt*,
- *Deich- und Hauptsielverband Eiderstedt, Körperschaft des öffentlichen Rechts* vārdā – *C. Brandt, Rechtsanwältin*,
- Vācijas valdības vārdā – *J. Möller* un *S. Eisenberg*, pārstāvji,
- Eiropas Komisijas vārdā – *A. C. Becker* un *G. Gattinara*, pārstāvji,

ņemot vērā pēc ģenerālvokāta uzklauššanas pieņemto lēmumu izskatīt lietu bez ģenerālvokāta secinājumiem,

pasludina šo spriedumu.

Spriedums

- 1 Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir par to, kā interpretēt Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2004/35/EK (2004. gada 21. aprīlis) par atbildību vides jomā attiecībā uz videi nodarītā kaitējuma novēršanu un atlīdzināšanu (OV 2004, L 143, 56. lpp.) 2. panta 7. punktu un I pielikuma trešās daļas otro ievilkumu.
- 2 Šis lūgums ir iesniegts saistībā ar tiesvedību starp *Naturschutzbund Deutschland – Landesverband Schleswig-Holstein eV* (turpmāk tekstā – “*Naturschutzbund Deutschland*”) un *Kreis Nordfriesland* (Ziemeļfrīzlandes apgabals, Vācija) par videi nodarītā kaitējuma ierobežošanas un atlīdzināšanas pasākumiem, ko pieprasījusi *Naturschutzbund Deutschland*.

Atbilstošās tiesību normas

Savienības tiesības

Direktīva 2004/35

- 3 Direktīvas 2004/35 1.–3., 8. un 9. apsvērumā ir norādīts:

- “(1) Pašlaik Kopienā ir daudz piesārņotu vietu, kas rada nopietnus draudus veselībai, un pēdējās desmitgadēs dramatiski palielinājušies bioloģiskās daudzveidības zudumi. Bezdarbības dēļ varētu rasties aizvien pieaugošs teritorijas piesārņojums un lielāki bioloģiskās daudzveidības zudumi nākotnē. Videi nodarītā kaitējuma novēršana un atlīdzināšana, ciktāl tas iespējams, ir ieguldījums Līgumā noteikto Kopienas vides politikas mērķu un principu īstenošanā. Lemjot par to, kā atlīdzināt kaitējumu videi, jāņem vērā vietējie apstākļi.
- (2) Videi nodarītā kaitējuma novēršana un atlīdzināšana īstenojama, atbalstot principu “piesārņotājs maksā”, kas noteikts Līgumā, un atbilstīgi ilgtspējīgas attīstības principam. Lai mudinātu uzņēmējus veikt pasākumus un izstrādāt praksi, kas līdz minimumam samazina vides postījumu risku tā, lai to finansiālā atbildība tiktu samazināta, šīs direktīvas pamatprincips tādēļ ir šāds – uzņēmējam, kura darbība rada kaitējumu videi vai tiešus šāda kaitējuma draudus, ir jābūt materiāli atbildīgam.
- (3) Šīs direktīvas mērķi – izveidot kopīgu sistēmu, lai par saprātīgām izmaksām sabiedrībai novērstu un atlīdzinātu videi nodarīto kaitējumu, – dalībvalstis nevar sekmīgi sasniegt, un tādēļ tas labāk sasniedzams Kopienas līmenī, ņemot vērā šīs direktīvas mērogu un tās saistību ar pārējiem

Kopienas tiesību aktiem, konkrēti, ar Padomes 1979. gada 2. aprīļa Direktīvu 79/409/EEK par savvaļas putnu aizsardzību [(OV 1979, L 103, 1. lpp.)], Padomes 1992. gada 21. maija Direktīvu 92/43/EEK par dabisko biotopu un savvaļas faunas un floras aizsardzību [(OV 1992, L 206, 7. lpp.)] un Eiropas Parlamenta un Padomes 2000. gada 23. oktobra Direktīvu 2000/60/EK, ar ko izveido sistēmu Kopienas rīcībai ūdens resursu politikas jomā [(OV 2000, L 327, 1. lpp.)], Kopienas var pieņemt pasākumus saskaņā ar subsidiaritātes principu, kas noteikts [EK] Līguma 5. pantā. Saskaņā ar minētajā pantā noteikto proporcionalitātes principu šī direktīva nenosaka neko tādu, kas nav vajadzīgs minētā mērķa sasniegšanai.

[..]

- (8) Ciktāl tas attiecas uz kaitējumu videi, šī direktīva jāpiemēro profesionālajām darbībām, kas apdraud cilvēku veselību vai vidi. Šīs darbības jānosaka principā, atsaucoties uz attiecīgiem Kopienas tiesību aktiem, kas paredz normatīvās prasības saistībā ar noteiktām darbībām vai praksi, ko uzskata par cilvēku veselībai vai videi potenciāla vai faktiskā riska cēloņiem.
- (9) Saistībā ar kaitējumu aizsargājamām sugām un dabiskajiem biotopiem šo direktīvu piemēro arī attiecībā uz visām profesionālajām darbībām, kas vēl nav tieši vai netieši noteiktas Kopienas tiesību aktos kā tādas, kas rada faktiskus vai potenciālus draudus cilvēku veselībai vai videi. Tad – vienalga, vai tā būtu uzņēmēja kļūda vai nolaidība – viņam ir jābūt atbildīgam tikai saskaņā ar šo direktīvu.”

- 4 Šīs direktīvas 1. pants ir izteikts šādā redakcijā:

“Videi nodarītā kaitējuma novēršanai un atļidzināšanai šīs direktīvas mērķis ir izveidot sistēmu atbildībai vides jomā, kuras pamatā ir princips – “piesārņotājs maksā”.”

- 5 Minētās direktīvas 2. pantā ir noteikts:

“Šajā direktīvā piemēro turpmāk minētās definīcijas:

1. “Kaitējums videi” ir

- a) kaitējums aizsargājamajām sugām un dabiskajiem biotopiem, kas ir jebkādi postījumi, kuriem ir būtiska nelabvēlīga ietekme uz šādu biotopu vai sugu labvēlīga aizsardzības statusa sasniegšanu vai uzturēšanu. Šādas ietekmes būtiskums jānovērtē attiecībā pret pamatstāvokli, ņemot vērā I pielikumā noteiktos kritērijus.

Kaitējums aizsargājamajām sugām un dabiskajiem biotopiem neietver iepriekš identificētu nelabvēlīgu ietekmi, kas radusies kāda uzņēmēja darbību rezultātā, ja šīs darbības nepārprotami atļāvušas attiecīgās iestādes saskaņā ar noteikumiem, kas īsteno Direktīvas [92/43] 6. panta 3. un 4. punktu vai 16. pantu vai Direktīvas [79/409] 9. pantu, vai – ja uz biotopiem un sugām neattiecas Kopienas tiesību akti – saskaņā ar līdzvērtīgiem noteikumiem valsts tiesību aktos dabas aizsardzības jomā;

[..].

3. “Aizsargājamās sugas un dabiskie biotopi” ir

- a) sugas, kas minētas Direktīvas [79/409] 4. panta 2. punktā vai uzskaitītas tās I pielikumā, vai arī sugas, kas uzskaitītas Direktīvas [92/43] II un IV pielikumā;
- b) dzīvotnes, kas minētas Direktīvas [79/409] 4. panta 2. punktā vai uzskaitītas I pielikumā vai arī uzskaitītas Direktīvas [92/43] II pielikumā, un dabiskie biotopi, kas uzskaitīti Direktīvas [92/43] I pielikumā, un Direktīvas [92/43] IV pielikumā uzskaitīto sugu vairošanās vai atpūtas vietas; un

c) ja dalībvalsts tā nosaka, – biotopi vai sugas, kas nav uzskaitītas šajos pielikumos un ko dalībvalsts izraugās mērķiem, kuri līdzvērtīgi abās minētajās direktīvās noteiktajiem.

[..]

6. “Uzņēmējs” ir jebkura [privāto vai publisko tiesību] fiziska vai juridiska persona, kas ir iesaistīta profesionālā darbībā vai vada to, vai arī – ja tas ir paredzēts valsts tiesību aktos – kurai deleģēta noteicošā ekonomiskā ietekme pār šādas darbības tehnisko izpildi, ietverot personu, kas ir šādas darbības atļaujas turētājs, vai personu, kas ir reģistrējusi šādu darbību vai pieteikusi to.

7. “Profesionālā darbība” ir darbība, ko uzņēmums veic saimnieciskās darbības gaitā, neatkarīgi no tās privātā vai sabiedriskā, peļņu nesošā vai bezpeļņas rakstura.

[..]”

6 Šīs pašas direktīvas 3. panta 1. punkts ir formulēts šādi:

“Šī direktīva attiecas uz:

- a) kaitējumu videi, ko izraisījusi kāda no III pielikumā uzskaitītajām profesionālajām darbībām, kā arī uz jebkādiem tiešiem tāda kaitējuma draudiem, kas radušies šo darbību dēļ;
- b) kaitējumu aizsargājamajām sugām un dabiskajiem biotopiem, ko izraisījušas citas profesionālās darbības, kas nav uzskaitītas III pielikumā, kā arī uz jebkādiem tiešiem šā kaitējuma draudiem, kas radušies saistībā ar kādu no šīm darbībām, vienalga, vai uzņēmējs ir pieļāvis kļūdu vai bijis nolaidīgs.”

7 Direktīvas 2004/35 19. panta 1. punktā ir noteikts šīs direktīvas transponēšanas termiņš – līdz 2007. gada 30. aprīlim, bet minētās direktīvas 20. pantā ir paredzēts, ka šī direktīva stājas spēkā tās publicēšanas *Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī* dienā, proti, 2004. gada 30. aprīlī.

8 Šīs pašas direktīvas I pielikumā “Kritēriji, kas minēti 2. panta 1. punkta a) apakšpunktā” ir paredzēts:

“Katra tāda kaitējuma nozīmi, kuram ir bijusi nelabvēlīga ietekme uz biotopu vai sugu labvēlīga aizsardzības statusa sasniegšanu vai uzturēšanu, ir jānovērtē, atsaucoties uz aizsardzības statusu kaitējuma brīdī, pakalpojumiem, ko nodrošina to dotais labums, un to dabiskās atjaunošanās kapacitāti. Nozīmīgas nelabvēlīgas izmaiņas attiecībā pret pamatstāvokli jānosaka, izmantojot izmērāmus datus, piemēram:

- indivīdu skaits, to blīvums un apdzīvotā teritorija,
- atsevišķu indivīdu vai postījumu skartās platības loma saistībā [ar] sugu vai biotopu saglabāšanu, sugu vai biotopa sastopamības biežums (ko novērtē lokālā, reģionālā un augstākā līmenī, ietverot Kopienas līmeni),
- sugu vairošanās kapacitāte (saskaņā ar minētajām sugām vai minētajai populācijai piemēroto dinamismu), to dzīvotspēja vai biotopa dabiskās reģenerācijas kapacitāte (saskaņā ar dinamismu, kas piemīt tā raksturīgajām sugām vai to populācijām),
- sugu vai biotopa kapacitāte pēc tam, kad kaitējums noticis, neilgā laikā atjaunoties bez jebkādas citas iejaukšanās, kā vien pastiprinot aizsardzības pasākumus, līdz stāvoklim, kas, pateicoties tikai sugu vai biotopa dinamismam, sasniedz tādu līmeni, ko uzskata par līdzvērtīgu vai labāku par pamatstāvokli.

Kaitējums ar pierādītu nelabvēlīgu ietekmi uz cilvēku veselību klasificējams kā būtisks kaitējums.

Kā būtisks kaitējums nav klasificējams turpmāk minētais:

- negatīvas variācijas, kas ir mazākas nekā dabiskās svārstības, ko uzskata par normālām konkrētajām sugām vai biotopam,
- negatīvas variācijas dabisku iemeslu dēļ vai tādas, kas izriet no iejaukšanās dabiskā teritoriju apsaimniekošanā, kā definēts biotopu uzskaitē vai mērķa dokumentos vai kā to iepriekš veikuši īpašnieki vai uzņēmēji,
- kaitējums sugām vai biotopiem, attiecībā uz kuriem noteikts, ka tie atjaunosies (īsā laikā un bez iejaukšanās) vai nu līdz pamatstāvoklim, vai līdz stāvoklim, kādu – tikai pateicoties sugu vai biotopa dinamikai – uzskata par līdzvērtīgu vai labāku par pamatstāvokli.”

Dzīvotņu direktīva

- 9 Padomes Direktīvas 92/43/EEK (1992. gada 21. maijs) par dabisko dzīvotņu, savvaļas faunas un floras aizsardzību (OV 1992, L 206, 7. lpp.; turpmāk tekstā – “Dzīvotņu direktīva”) 1. panta j) punktā ir noteikts:

“Šajā direktīvā:

[..]

j) teritorija ir ģeogrāfiski definēts apgabals ar skaidri noteiktu platību;”.

- 10 Šīs direktīvas 2. pantā ir paredzēts:

“1. Šīs direktīvas mērķis ir sekmēt bioloģisko daudzveidību, aizsargājot dabiskās dzīvotnes un savvaļas faunu un floru Eiropā esošajā dalībvalstu teritorijā, uz kuru attiecas Līgums.

2. Pasākumus, ko veic saskaņā ar šo direktīvu, izstrādā tā, lai saglabātu vai atjaunotu to dabisko dzīvotņu un savvaļas faunas un floras sugu labvēlīgu aizsardzības statusu, kas ir Kopienā nozīmīgas.

3. Veicot pasākumus saskaņā ar šo direktīvu, ņem vērā ekonomiskās, sociālās un kultūras prasības, kā arī reģionālās un vietējās īpatnības.”

Putnu direktīva

- 11 Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2009/147/EK (2009. gada 30. novembris) par savvaļas putnu aizsardzību (OV 2010, L 20, 7. lpp.; turpmāk tekstā – “Putnu direktīva”) 1. panta 1. punktā ir noteikts:

“Šī direktīva attiecas uz visu tādu savvaļas putnu sugu aizsardzību, kas sastopamas to dalībvalstu Eiropas teritorijā, uz kurām attiecas Līgums. Tajā atrunāta šo sugu aizsardzība, pārzināšana un uzraudzīšana un noteiktas to izmantošanas normas.”

12 Šis direktīvas 2. pants ir izteikts šādā redakcijā:

“Dalībvalstis veic nepieciešamos pasākumus, lai skaitliski uzturētu 1. pantā minēto sugu populācijas tādā līmenī, kas pirmām kārtām atbilst ekoloģijas, zinātnes un kultūras prasībām, tajā pašā laikā ņemot vērā saimnieciskās un rekreatīvās prasības, vai lai tuvinātu šo sugu populācijas minētajam līmenim.”

Vācijas tiesību akti

13 2009. gada 29. jūlija *Gesetz über Naturschutz und Landschaftspflege* (Likums par dabas aizsardzību un ainavu saglabāšanu) (2009. gada *BGBL. I*, 2542. lpp.), redakcijā, kas piemērojama pamatlietā (turpmāk tekstā – “*BNatSchG*”), 19. panta 5. punkta otrā teikuma 2. apakšpunktā ir noteikts:

“Par būtisku kaitējumu principā nav klasificējamas negatīvas variācijas dabisku iemeslu dēļ vai arī tādas, kas izriet no iejaukšanās dabiskā teritoriju apsaimniekošanā, kura uzskatāma par dabisku atbilstoši biotopu uzskaitē vai mērķa dokumentiem, vai kā to iepriekš veikuši īpašnieki vai uzņēmēji.”

14 *BNatSchG* 5. panta 2. punkts ir izteikts šādā redakcijā:

“Izmantojot zemes platības lauksaimniecībā, papildus prasībām, kas izriet no lauksaimniecības jomā spēkā esošajiem noteikumiem un no [1998. gada 17. marta] *Bundes-Bodenschutzgesetz* [(Federālais likums par zemes platību aizsardzību) (1998. gada *BGBL. I*, 502. lpp.)] 17. panta 2. punkta, it īpaši ir jāievēro šādi labas profesionālās prakses pamatprincipi:

1. apsaimniekošana ir jāpielāgo vietējiem apstākļiem, jānodrošina noturīga augsnes auglība un ilgtspējīga platību izmantošana;

2. apsaimniekoto platību (zeme, ūdens, flora, fauna) dabisko dzīvotni nav atļauts ietekmēt vairāk, nekā tas ir nepieciešams ilgtspējīga ieguvuma nodrošināšanai;

3. ir jā saglabā un iespēju robežās ir jāattīsta ainavas elementi, kas nepieciešami, lai izveidotu savstarpējo saikni starp biotopiem;

4. lopkopībai ir jābūt līdzsvarā ar augkopību, un nedrīkst pieļaut kaitējumu videi;

5. nogāžu erozijas skartajās teritorijās, palienēs, vietās ar augstu gruntsūdeņu līmeni, kā arī mitrāju vietās nedrīkst veikt zālaugu platību uzaršanu;

6. mēslojuma un augu aizsardzības līdzekļu izmantošanai jānotiek saskaņā ar lauksaimniecības nozares tiesību aktiem; mēslojuma izmantojums jādokumentē saskaņā ar 2017. gada 26. maija *Düngerverordnung* [(Noteikumi par mēslošanas līdzekļiem)] (2017. gada *BGBL. I*, 1305. lpp.) 10. pantu attiecīgi spēkā esošajā versijā, kā arī jādokumentē augu aizsardzības līdzekļu izmantošana saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (EK) Nr. 1107/2009 (2009. gada 21. oktobris) par augu aizsardzības līdzekļu laišanu tirgū, ar ko atceļ Padomes Direktīvas 79/117/EEK un 91/414/EEK (OV 2009, L 309, 1. lpp.), 67. panta 1. punkta otro teikumu.”

15 2007. gada 10. maija *Gesetz über die Vermeidung und Sanierung von Umweltschäden* (Likums par videi nodarītā kaitējuma novēršanu un atlidzināšanu) (2007. gada *BGBL. I*, 666. lpp.), redakcijā, kas piemērojama pamatlietā (turpmāk tekstā – “*USchadG*”), 2. panta 4. punktā ir noteikts:

“Profesionālā darbība ir darbība, ko uzņēmums veic saimnieciskās darbības gaitā, neatkarīgi no tās privātā vai sabiedriskā, peļņu nesošā vai bezpeļņas rakstura.”

- 16 2009. gada 31. jūlija *Gesetz zur Ordnung des Wasserhaushalts* (Likums par ūdenssaimniecību) (2009. gada *BGBI. I*, 2585. lpp.) (turpmāk tekstā – “WHG”) 39. panta 1. punkta pirmajā teikumā – redakcijā, kas ir piemērojama pamatlietā, – ir paredzēts:

“Virszemes ūdenstilpes uzturēšana ir sabiedriska pienākums un ietver tās kopšanu un pilnveidošanu (uzturēšanas saistības).”

- 17 WHG 40. panta 1. punkta pirmais teikums ir izteikts šādā redakcijā:

“Virszemes ūdenstilpes uzturēšana ir ūdenstilpes īpašnieka pienākums, ja vien tas saskaņā ar federālās zemes tiesību aktiem nav pašvaldības iestāžu, ūdens apsaimniekošanas un lauksaimniecības asociāciju, profesionālo apvienību vai citu sabiedrisku institūciju uzdevums.”

- 18 2008. gada 11. februāra *Wassergesetz des Landes Schleswig-Holstein* (Šlēsvigas-Holšteinas federālās zemes Ūdeņu likums) (*Gesetz- und Verordnungsblatt für Schleswig-Holstein*, 2008, 91. lpp.) 38. panta 1. punkta pirmā teikuma 1. apakšpunktā, redakcijā, kas piemērojama pamatlietā, ir noteikts:

“Līdzās WHG 39. panta 1. punkta otrajā teikumā minētajiem pasākumiem ūdenstilpju uzturēšana it īpaši ietver [...] arī noteikumiem atbilstošu ūdens noteces uzturēšanu un nodrošināšanu [...]”

Pamatlieta un prejudiciālie jautājumi

- 19 Laikposmā no 2006. līdz 2009. gadam daļa no Eiderštetes [*Eiderstedt*] pussalas, kas atrodas Šlēsvigas-Holšteinas [*Schleswig-Holstein*] federālās zemes (Vācija) rietumu daļā, tika klasificēta kā “aizsardzības zona” it īpaši melnā zīriņa (*Chlidonias niger*) sastopamības dēļ, kurš ir 15-30 cm liels aizsargājams ūdensputns ar zilpelēku apspalvojumu un melnu galvu un kurš galvenokārt dzīvo Atlantijas okeāna krasta purvos. Arī pašlaik saskaņā ar apsaimniekošanas plānu šīs sugas aizsardzības zona lielākoties tiek apsaimniekota tradicionālā veidā kā plašas zālaugu platības un it īpaši sava apmēra dēļ ir nozīmīgākā tās reprodukcijas vieta šajā federālajā zemē.
- 20 Lai Eiderštetes pussalu varētu apdzīvot un izmantot lauksaimniecībā, ir jāveic nosusināšana. To veic ar tā sauktajiem lauksaimniecības meliorācijas grāvjiem, kuri ietek meliorācijas kanālos, un par to uzturēšanu atbild attiecīgie piegulošo platību lietotāji. Par meliorācijas sistēmu veidojošo kanālu uzturēšanu atbild kopumā 17 Eiderštetes pussalā esošās ūdens apsaimniekošanas un lauksaimniecības asociācijas.
- 21 *Deich- und Hauptsielverband Eiderstedt, Körperschaft des öffentlichen Rechts* ir ūdens apsaimniekošanas un lauksaimniecības asociācija, kuras juridiskā forma ir publisko tiesību juridiskā persona un kura ir šo 17 asociāciju virsorganizācija. Viens no uzdevumiem, kas tai kā sabiedriskais pakalpojums ir uzticēts ar likumu, ir virszemes ūdenstilpju uzturēšana. Lai pildītu šo uzdevumu, *Deich- und Hauptsielverband Eiderstedt* tostarp izmanto arī Adamzīles [*Adamsiel*] iekārtas: meliorācijas tīklu un sūkņu staciju. Šī stacija veic nosusināšanu visā asociācijas pārvaldībā esošajā teritorijā, izmantojot sūkni, kas ieslēdzas automātiski brīdī, kad ir sasniegts noteikts ūdens līmenis. Sūknēšanas procesa rezultātā ūdens līmenis tad atkal tiek samazināts.
- 22 Uzskatot, ka, izmantojot šo sūkņu staciju, *Deich- und Hauptsielverband Eiderstedt* ir nodarījusi kaitējumu videi, kas ir nelabvēlīgs melnajam zīriņam, *Naturschutzbund Deutschland* saskaņā ar *USchadG*, kas pieņemts, lai transponētu Direktīvu 2004/35, iesniedza Ziemeļfrīzlandes apgabālā lūgumu noteikt šī kaitējuma ierobežošanas un atlīdzināšanas pasākumus, kurš tika noraidīts.

- 23 Neveiksmīgi apstrīdējusi šo noraidošo lēmumu *Verwaltungsgericht* (Administratīvā tiesa, Vācija), *Naturschutzbund Deutschland* iesniedza apelācijas sūdzību par minētās tiesas spriedumu *Oberverwaltungsgericht* (Augstākā administratīvā tiesa, Vācija), kura to atcēla un uzlika Ziemeļfrīzlandes apgabalam pienākumu pieņemt jaunu lēmumu.
- 24 Tad Ziemeļfrīzlandes apgabals un *Deich- und Hauptsielverband Eiderstedt* vērsās *Bundesverwaltungsgericht* (Federālā administratīvā tiesa, Vācija) ar kasācijas sūdzību (*Revision*).
- 25 Lai noteiktu, vai pamatlietā aplūkots kaitējums videi uzskatāms par tādu, kas nav “būtisks” *BNatSchG* 19. panta 5. punkta otrā teikuma 2. apakšpunkta izpratnē, ar kuru transponēts Direktīvas 2004/35 I pielikuma trešās daļas otrais ievilkums, iesniedzējtiesa jautā, kā ir jāinterpretē šajā pielikumā iekļautais formulējums “dabiskā teritoriju apsaimniekošana, kā definēts biotopu uzskaitē vai mērķa dokumentos vai kā to iepriekš veikuši īpašnieki vai uzņēmēji”.
- 26 It īpaši iesniedzējtiesa vēlas noskaidrot, pirmkārt, vai jēdziens “apsaimniekošana” ir jāsaprot kā tāds, kas attiecas tikai uz lauksaimniecības darbībām, vai arī tas aptver arī sūkņu stacijas izmantošanu, lai nodrošinātu lauksaimniecības platību apūdeņošanu un nosusināšanu, otrkārt, vai aizsardzības apsaimniekošanas “dabiskums” ir jāvērtē, ņemot vērā tikai biotopu uzskaiti un mērķa dokumentus, vai arī var tikt ņemti vērā arī citi vispārējie valsts tiesību principi, tādi kā labas profesionālās prakses principi, kas minēti *BNatSchG* 5. panta 2. punktā, treškārt, vai tas, ka iepriekš to veikuši īpašnieki vai uzņēmēji, nozīmē tikai to, ka šāda apsaimniekošana ir notikusi kādā brīdī pirms Direktīvas 2004/35 transponēšanas datuma, proti, pirms 2007. gada 30. aprīļa, vai arī ir bijis jāturpina to īstenot šajā datumā, un, ceturtkārt, vai šāda iepriekšējā apsaimniekošana bija vai nebija jāveic neatkarīgi no biotopu uzskaites un mērķa dokumentiem.
- 27 Turklāt, lai noteiktu, vai, izmantojot minēto sūkņu staciju, *Deich- und Hauptsielverband Eiderstedt* veica “profesionālo darbību” *USchadG* 2. panta 4. punkta izpratnē, ar kuru transponēts Direktīvas 2004/35 2. panta 7. punkts, iesniedzējtiesa vēlas uzzināt, vai, ja uz pirmo jautājumu grupu tiek sniegta apstiprinoša atbilde, šāda darbība, kas veikta, pamatojoties uz likumā noteikto deleģēšanu sabiedrības interesēs, var tikt uzskatīta par profesionālu pēdējās minētās tiesību normas izpratnē.
- 28 Šādos apstākļos *Bundesverwaltungsgericht* (Federālā administratīvā tiesa) nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:
- “1.a) Vai jēdziens “apsaimniekošana” [Direktīvas 2004/35] I pielikuma trešās daļas otrā ievilkuma izpratnē aptver darbības, kas ir ciešā saistībā ar zemes tiešu izmantošanu lauksaimniecībai?
- Apstiprinošas atbildes gadījumā:
- b) Ar kādiem nosacījumiem saskaņā ar biotopu uzskaiti vai mērķa dokumentiem apsaimniekošanas veids ir uzskatāms par “dabisku” Direktīvas 2004/35 izpratnē?
- c) Kāds laika periods ir attiecināms uz jautājumu par to, vai apsaimniekošana atbilst veidam, kā to “iepriekš” veikuši īpašnieki vai uzņēmēji Direktīvas 2004/35 izpratnē?
- d) Vai uz jautājumu par to, vai apsaimniekošana atbilst veidam, kā to iepriekš veikuši īpašnieki vai uzņēmēji Direktīvas 2004/35 izpratnē, var atbildēt neatkarīgi no biotopu uzskaites vai mērķa dokumentiem?
- 2) Vai darbība, kas tiek veikta, pamatojoties uz likumā noteikto funkciju deleģēšanu sabiedrības interesēs, ir uzskatāma par “profesionālo darbību” Direktīvas 2004/35 2. panta 7. punkta izpratnē?”

Par prejudiciālajiem jautājumiem

Par pirmo jautājumu

- 29 Iesniedzējtiesas pirmais jautājums ir par to, kā interpretēt formulējumu “dabiskā teritoriju apsaimniekošana, kā definēts biotopu uzskaitē vai mērķa dokumentos vai kā to iepriekš veikuši īpašnieki vai uzņēmēji”, kas ietverts Direktīvas 2004/35 I pielikuma trešās daļas otrajā ievilkumā.
- 30 Ievadā ir jānorāda, ka pirmais jautājums ir saistīts ar “kaitējumu videi”, kas esot nodarīts putna sugai – melnajam zīriņam (*Chlidonias niger*).
- 31 Šajā ziņā ir jāatgādina, ka Direktīvas 2004/35 mērķis ir noteikt atbildību vides jomā, kas būtu balstīta uz augstu vides aizsardzības līmeni, kā arī uz piesardzības principu un principu “piesārņotājs maksā”, lai novērstu un atļidzinātu kaitējumu videi, ko radījuši uzņēmēji (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2017. gada 13. jūlijs, *Túrkevei Tejtermelő Kft.*, C-129/16, EU:C:2017:547, 47. un 53. punkts, kā arī tajos minētā judikatūra).
- 32 Kā viena no trim kaitējumu kategorijām, uz kurām attiecas jēdziens “kaitējums videi”, kurš ir definēts Direktīvas 2004/35 2. panta 1. punktā, šīs normas a) apakšpunktā ir minēts kaitējums, kas nodarīts aizsargājamajām sugām un dabiskajiem biotopiem, kuri var ietilpt šīs direktīvas piemērošanas jomā atbilstoši gan tās 3. panta 1. punkta a) apakšpunktam, gan šīs normas b) apakšpunktam.
- 33 Ja jēdziens “aizsargājamās sugas un dabiskie biotopi” atbilstoši Direktīvas 2004/35 2. panta 3. punktam ir jāsaprot tā, ka tas tostarp attiecas uz sugām un biotopiem, kas uzskaitīti Dzīvotņu un Putnu direktīvās, kur atbilstoši pēdējās minētās direktīvas I pielikumam ietilpst arī melnais zīriņš (*Chlidonias niger*), šādai sugai un dzīvotnēm nodarītais kaitējums Direktīvas 2004/35 2. panta 1. punkta a) apakšpunkta pirmajā daļā ir definēts kā ikviens kaitējums, kuram ir būtiska nelabvēlīga ietekme uz šādu biotopu vai sugu labvēlīga aizsardzības statusa sasniegšanu vai uzturēšanu.
- 34 No īpašības vārda “būtisks” lietošanas Direktīvas 2004/35 2. panta 1. punkta a) apakšpunkta pirmajā daļā izriet, ka tikai pietiekami nopietns kaitējums, kurš šīs direktīvas I pielikumā ir kvalificēts kā “būtisks kaitējums”, var tikt uzskatīts par kaitējumu, kas nodarīts aizsargājamajām sugām un dabiskajiem biotopiem, un tas nozīmē – katrā atsevišķajā gadījumā ir jāizvērtē, cik būtiskas ir attiecīgā kaitējuma sekas.
- 35 Direktīvas 2004/35 2. panta 1. punkta a) apakšpunkta pirmajā daļā ir precizēts, ka šāds vērtējums ir jāveic, salīdzinot ar attiecīgo sugu un dzīvotņu pamatstāvokli, ņemot vērā šīs direktīvas I pielikumā esošos kritērijus. Šajā ziņā šī pielikuma pirmās divas daļas ietver kritērijus, kas ir jāņem vērā, lai noteiktu, vai apdraudējums šim pamatstāvoklim ir vai nav būtisks, precizējot, ka kaitējums, kuram ir pierādīta ietekme uz cilvēku veselību, noteikti ir kvalificējams kā “būtisks kaitējums”.
- 36 Tomēr Direktīvas 2004/35 I pielikuma trešajā daļā ir noteikts, ka tajā uzskaitītie kaitējuma veidi var netikt kvalificēti kā “būtisks kaitējums”. No darbības vārda “varēt” lietošanas izriet, ka dalībvalstīm ir iespēja, transponējot šo direktīvu, izvērtēt, vai šie kaitējuma veidi ir būtiski vai nebūtiski minētās direktīvas I pielikuma izpratnē.
- 37 Turklāt Direktīvas 2004/35 2. panta 1. punkta a) apakšpunkta otrajā daļā ir noteikts, ka kaitējums aizsargājamajām sugām un dabiskajiem biotopiem neietver nelabvēlīgu ietekmi, kas radusies kāda uzņēmēja darbību rezultātā, ja šīs darbības nepārprotami atļāvušas attiecīgās iestādes saskaņā ar noteikumiem, ar kuriem īsteno Dzīvotņu direktīvas 6. panta 3. un 4. punktu vai 16. pantu vai Putnu direktīvas 9. pantu, vai – ja uz biotopiem un sugām neattiecas Savienības tiesību akti – saskaņā ar

lidzvērtīgiem noteikumiem valsts tiesību aktos dabas aizsardzības jomā. Līdz ar to jebkurš kaitējums, uz kuru attiecas Direktīvas 2004/35 2. panta 1. punkta a) apakšpunkta otrā daļa, automātiski ir izslēgts no jēdziena “kaitējums aizsargājamajām sugām un dabiskajiem biotopiem”.

- 38 Šādos apstākļos pirmajam jautājumam, kurš attiecas uz gadījumu, kad esot nodarīts kaitējums aizsargājamai sugai, kura ir minēta Putnu direktīvas I pielikumā, nozīme ir tikai tad, ja nav piemērojams izslēgšanas iemesls, kas minēts Direktīvas 2004/35 2. panta 1. punkta a) apakšpunkta otrās daļas pirmajā no alternatīvas daļām.
- 39 Līdz ar to kaitējums, kas radīts sūkņu stacijas ekspluatācijas dēļ, ko, pamatojoties uz Dzīvotņu un Putnu direktīvām, nepārprotami esot atļāvušas kompetentās iestādes atbilstoši Direktīvas 2004/35 2. panta 1. punkta a) apakšpunkta otrās daļas noteikumiem, nevar tikt kvalificēts kā “kaitējums aizsargājamajām sugām un dabiskajiem biotopiem” Direktīvas 2004/35 2. panta 1. punkta a) apakšpunkta izpratnē un neietilpst šīs direktīvas piemērošanas jomā nedz atbilstoši minētās direktīvas 3. panta 1. punkta a) apakšpunktam, nedz atbilstoši tā b) apakšpunktam.
- 40 Turpinot ievadu, ir jānorāda – kā viens no kaitējuma veidiem, ko dalībvalstis var nekvalificēt kā “būtisku kaitējumu” atbilstoši Direktīvas 2004/35 I pielikuma trešajai daļai, šīs daļas otrajā ievilkumā ir minētas negatīvas variācijas dabisku iemeslu dēļ vai tādas, kas izriet no iejaukšanās dabiskā teritoriju apsaimniekošanā, kā definēts biotopu uzskaitē vai mērķa dokumentos vai kā to iepriekš veikuši īpašnieki vai uzņēmēji. Šajā ievilkumā tāpat ir paredzēti divi gadījumi, kādos kaitējums var nebūt kvalificējams kā “būtisks kaitējums”, proti, kaitējums dabisku iemeslu dēļ, no vienas puses, un kaitējums, kas izriet no iejaukšanās dabiskā teritoriju apsaimniekošanā, no otras puses, precizējot, ka otrajā gadījumā, uz kuru attiecas pirmais jautājums, pašā ir paredzēta alternatīva, kurai ir divas daļas.
- 41 Šajā ziņā ir jānorāda, ka Vācijas Federatīvā Republika abus Direktīvas 2004/35 I pielikuma trešās daļas otrajā ievilkumā paredzētos gadījumus transponējusi *BNatSchG* 19. panta 5. punkta otrā teikuma 2. apakšpunktā un ka šim nolūkam tā ir pārņēmusi formulējumu no šī otrā ievilkuma Direktīvas 2004/35 vācu valodas versijā.
- 42 Tomēr ir jākonstatē, ka Direktīvas 2004/35 I pielikuma trešās daļas otrajā ievilkumā paredzētā otrā gadījuma formulējums – kā rakstveida apsvērumos norāda Ziemeļfrizlandes apgabals – atšķiras vācu valodas versijā, no vienas puses, un citās valodu versijās, no otras puses. Proti, citās valodu versijās, kas nav vācu, šajā direktīvā termins “dabiska” tieši tiek saistīts ar terminu “apsaimniekošana”, formulējumam “dabiska apsaimniekošana” pakļaujot abas Direktīvas 2004/35 I pielikuma trešās daļas otrajā ievilkumā paredzētā otrā gadījuma alternatīvas daļas, savukārt vācu valodas versijā termins “apsaimniekošana” tiek saistīts tikai ar šīm abām alternatīvas daļām, bet termins “dabisks” attiecas tikai uz pirmo no minētajām daļām.
- 43 No Tiesas pastāvīgās judikatūras izriet – kādā no valodu versijām izmantotais Savienības tiesību normas formulējums nevar būt vienīgais šīs normas interpretācijas pamats vai tam šajā ziņā nav piešķirama prioritāra nozīme salīdzinājumā ar citu valodu versijām. Šāda nostāja faktiski nebūtu saderīga ar prasību par Savienības tiesību vienvērtīgu piemērošanu. Gadījumā, ja teksts dažādu valodu versijās atšķiras, attiecīgā tiesību norma tāpat ir jāinterpretē atkarībā no tā tiesiskā regulējuma vispārējās sistēmas un mērķa, kurā šī tiesību norma ietilpst (spriedums, 2017. gada 9. marts, *GE Healthcare*, C-173/15, EU:C:2017:195, 65. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 44 Šajā ziņā ir jānorāda, ka Direktīvā 2004/35 – kā tas izriet no šā sprieduma 34.–37. punkta – ir iekļauta plaša kaitējuma aizsargājamajām sugām un dabiskajiem biotopiem definīcija, tajā paredzot, ka uzņēmējiem ir jānovērš jebkurš būtisks kaitējums, izņemot Direktīvas 2004/35 2. panta 1. punkta a) apakšpunkta otrajā daļā ierobežojoši uzskaitītos kaitējuma veidus un izņemot tos kaitējuma veidus, kurus dalībvalstis ir atzinušas par nebūtiskiem atbilstoši šīs direktīvas I pielikuma trešajai daļai.

- 45 Līdz ar to, tā kā šie noteikumi atbildības vides jomā sistēmu principā padara nepiemērojamu noteikta veida kaitējumam, kas var ietekmēt aizsargājamās sugas un dabiskos biotopus, un tādējādi ir atkāpe no Direktīvas 2004/35 pamatā esošā galvenā mērķa, proti, izveidot kopīgu sistēmu videi nodarītā kaitējuma novēršanai un atļūdzināšanai, lai efektīvi cīnītos pret teritoriju piesārņojuma palielināšanos un bioloģiskās daudzveidības zuduma palielināšanos, tie noteikti ir jāinterpretē šauri (pēc analogijas skat. spriedumu, 2019. gada 16. maijs, *Plessers*, C-509/17, EU:C:2019:424, 38. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 46 Runājot it īpaši par kaitējumu, kurš minēts Direktīvas 2004/35 I pielikuma trešajā daļā, ir jākonstatē, ka, lai arī šīs daļas pirmais un trešais ievilkums paredz maznozīmīgu kaitējumu attiecīgajām sugām un biotopiem, minētās daļas otrais ievilkums attiecas uz kaitējumu, kam var būt būtisks tvērums atkarībā no dabiskajiem iemesliem, kas skar attiecīgo sugu vai biotopu, vai apsaimniekošanas pasākumiem, ko ir veicis uzņēmējs.
- 47 Tomēr, ja piekristu, ka dalībvalstīm – kā izriet no Direktīvas 2004/35 I pielikuma trešās daļas otrā ievilkuma vācu valodas versijas – ir iespēja atbrīvot uzņēmējus un īpašniekus no jebkādas atbildības tikai tādēļ, ka kaitējums ir ticis nodarīts ar iepriekšējiem apsaimniekošanas pasākumiem, un attiecīgi – neatkarīgi no tā, vai šī apsaimniekošana ir bijusi dabiska, varētu tikt apdraudēti gan šīs direktīvas pamatā esošie principi, gan tās mērķi.
- 48 Proti, šāda pieeja būtu pielīdzināma tam, ka dalībvalstīm tiek piešķirta iespēja – pretēji no piesardzības principa un no principa “piesārņotājs maksā” izrietošajām prasībām un tikai tādēļ, ka kaitējums izriet no iepriekšējās prakses, – pieļaut apsaimniekošanas pasākumus, kuri varētu būt pārmērīgi kaitīgi un nepiemēroti teritorijām, kur sastopamas aizsargājamās sugas vai dabiskie biotopi, un kuri tādējādi varētu apdraudēt vai pat iznīcināt šīs sugas vai biotopus un palielināt bioloģiskās daudzveidības zuduma risku, neievērojot aizsardzības pienākumus, kas dalībvalstīm ir paredzēti Dzīvotņu un Putnu direktīvās. Šīs pieejas rezultātā Direktīvas 2004/35 I pielikuma trešajā daļā paredzēto izņēmumu tvērums tiktu padarīts pārmērīgi plašs un ar šo direktīvu izveidotajai atbildības vides jomā sistēmai daļēji tiktu atņemta lietderīgā iedarbība, no šīs sistēmas izslēdzot kaitējumu, kurš var būt būtisks un kuru uzņēmējs ir nodarījis ar nodomu un rīkojoties nedabiski.
- 49 No minētā izriet, ka Direktīvas 2004/35 I pielikuma trešās daļas otrais ievilkums vācu valodas versijā ir jālasa tādējādi, ka – tāpat kā citās valodu versijās – termins “dabisks” tieši attiecas uz terminu “apsaimniekošana” un ka formulējums “dabiska apsaimniekošana” attiecas uz abām šajā otrajā ievilkumā paredzētā otrā gadījuma alternatīvās daļām.
- 50 Uz pirmo jautājumu ir jāatbild, ņemot vērā tieši šos ievada apsvērumus.
- 51 Šajā ziņā ir jānorāda, ka saskaņā ar Direktīvas 2004/35 I pielikuma trešās daļas otrā ievilkuma formulējumu “apsaimniekošana”, kas minēta šajā otrajā ievilkumā, attiecas uz teritoriju. Šajā ziņā ir jāprecizē, ka šis pēdējais minētais jēdziens var tostarp attiekties uz vietām, kurās ir sastopamas aizsargājamās sugas vai dabiskie biotopi Dzīvotņu un Putnu direktīvu izpratnē. Proti, pirmkārt, Direktīvas 2004/35 I pielikums, uz kuru ir atsauce šīs direktīvas 2. panta 1. punkta a) apakšpunktā, attiecas tikai uz kaitējumu aizsargājamajām sugām un dabiskajiem biotopiem, un, otrkārt, aizsargājamās sugas un dabiskie biotopi – kā ir minēts šā sprieduma 33. punktā – konkrēti atbilst Dzīvotņu un Putnu direktīvās uzskaitītajām sugām un biotopiem.
- 52 Runājot par terminu “dabisks”, ir jānorāda, ka tas atbilst terminiem “parasts”, “ierasts” vai “pašreizējs”, kas izriet no dažādām Direktīvas 2004/35 I pielikuma trešās daļas otrā ievilkuma valodu versijām, piemēram, no spāņu (“corriente”) vai grieķu (“συνήθη”) valodas versijas. Tomēr, lai neatņemtu terminam “dabisks” lietderīgo iedarbību saistībā ar vides aizsardzību, ir jāpiebilst, ka apsaimniekošana var būt dabiska tikai tad, ja tā atbilst labas profesionālās prakses principiem, piemēram, profesionālai lauksaimniecības praksei.

- 53 No iepriekš minētajiem apsvērumiem izriet, ka jēdziens “dabiska teritoriju apsaimniekošana” Direktīvas 2004/35 I pielikuma trešās daļas otrajā ievilkumā ir jāsaprot tādējādi, ka tas aptver jebkuru pasākumu, kurš ļauj īstenot labu pārvaldību vai organizēšanu teritorijās, kur sastopamas aizsargājamās sugas vai dabiskie biotopi, kas tostarp atbilst pašreiz pieļautajai lauksaimniecības praksei.
- 54 Šajā ziņā ir jāprecizē, ka, ņemot vērā, ka teritorijas, kurā sastopamas aizsargājamās sugas un dabiskie biotopi, apsaimniekošana Dzīvotņu un Putnu direktīvu izpratnē noteikti aptver visus apsaimniekošanas pasākumus, kas veikti šajā teritorijā esošo sugu un biotopu aizsardzībai, šādas teritorijas dabiska apsaimniekošana ir jānosaka, ņemot vērā vajadzīgos pasākumus, kas dalībvalstīm ir jāveic, pamatojoties uz Dzīvotņu direktīvas 2. panta 2. punktu un Putnu direktīvas 2. pantu, lai aizsargātu minētajā teritorijā sastopamās sugas un biotopus, un it īpaši apsaimniekošanas pasākumus, kas detalizēti paredzēti Dzīvotņu direktīvas 6. un 12.–16. pantā, kā arī Putnu direktīvas 3.–9. pantā.
- 55 Līdz ar to teritorijas apsaimniekošana, uz ko attiecas Dzīvotņu un Putnu direktīvas, var tikt uzskatīta par dabisku tikai tad, ja tā atbilst šajās direktīvās paredzētajiem mērķiem un pienākumiem.
- 56 Šajā ziņā ir jāprecizē, ka, ņemot vērā pastāvošo mijiedarbību starp teritoriju un tajā esošajām sugām un biotopiem, kā arī tostarp to, kā dažādas teritorijas apsaimniekošanas formas ietekmē šīs sugas un biotopus, to, ka tās īpaši attiecas vai neattiecas uz šīm sugām un biotopiem, apsaimniekošanas pasākumiem, kas dalībvalstīm ir jāveic, pamatojoties uz Dzīvotņu un Putnu direktīvām, lai īstenotu šajās direktīvās paredzētos mērķus un pienākumus, noteikti ir jāņem vērā it īpaši tādi teritorijas raksturlielumi kā cilvēku darbības veikšana.
- 57 Lai atbildētu konkrēti uz pirmā jautājuma a) daļu, kāds tas izriet no iesniedzējtiesas izklāstītā konteksta, ir jāprecizē, ka jēdziens “dabiska apsaimniekošana” tostarp var attiekties uz visām lauksaimniecības darbībām, kas veiktas teritorijā, kur sastopamas aizsargājamās sugas un dabiskie biotopi, proti, arī uz obligātajām papildu darbībām, tādām kā apūdeņošana un nosusināšana, un tātad – uz sūkņu stacijas izmantošanu.
- 58 Šo interpretāciju apstiprina Direktīvas 2004/35 I pielikuma trešās daļas otrajā ievilkumā paredzētā otrā gadījuma alternatīvas pirmā daļa. Proti, precizējot, ka teritoriju dabiska apsaimniekošana ir jāsaprot tā, kā definēts biotopu uzskaitē un mērķa dokumentos, šī pirmā alternatīvas daļa apstiprina, ka šāda apsaimniekošana ir jādefinē attiecībā uz visiem apsaimniekošanas pasākumiem, ko, pamatojoties uz Dzīvotņu un Putnu direktīvām, veikušas dalībvalstis, lai izpildītu savu pienākumu aizsargāt vai atjaunot šajās direktīvās aizsargātās sugas un biotopus.
- 59 Šajā ziņā, lai gan ir taisnība, ka ne Dzīvotņu direktīvā, ne Putnu direktīvā (nevienu no to noteikumiem) nav minēti jēdzieni “biotopu uzskaitē” un “mērķa dokumenti”, tomēr no atsevišķu dalībvalstu prakses – kāda tā tostarp izklāstīta Komisijas ziņojumā par Direktīvas 92/43/EEK par dabisko dzīvotņu, savvaļas faunas un floras aizsardzību īstenošanu (SEC(2003) 1478) vai Komisijas pamatnostādņu “Akvakultūra un *Natura 2000*” 2. pielikumā – izriet, ka gan biotopu uzskaitē, gan mērķa dokumenti ir dokumenti, kas dalībvalstīm ir jāpieņem saskaņā ar Dzīvotņu un Putnu direktīvām, lai īstenotu šajās direktīvās paredzētos mērķus un izpildītu tajās paredzētos aizsardzības pienākumus. It īpaši no šī ziņojuma un pamatnostādņēm izriet, ka šādos dokumentos ir tieši norādīti pasākumi, kas vajadzīgi aizsargājamo sugu un dabisko biotopu apsaimniekošanai.
- 60 Turklāt, lai atbildētu uz pirmā jautājuma b) daļu, kas ir izskaidrots šī sprieduma 26. punktā, ir jāprecizē, ka, lai gan saistībā ar Direktīvas 2004/35 I pielikuma trešās daļas otrajā ievilkumā minētā otrā gadījuma pirmo alternatīvas daļu tas, vai apsaimniekošana ir dabiska, ir jānosaka, pamatojoties uz apsaimniekošanas dokumentiem, ko dalībvalstis pieņēmušas, pamatojoties uz Dzīvotņu un Putnu direktīvām, dalībvalsts tiesai, kas aicināta *in concreto* izvērtēt, vai apsaimniekošanas pasākums ir dabisks, nevar – gadījumā, ja, pirmkārt, šie apsaimniekošanas dokumenti neietver pietiekamas norādes, lai veiktu šo vērtējumu, un, otrkārt, tas, vai pasākums ir normāls, nevar tikt noteikts, pamatojoties uz minētās alternatīvas otro daļu, – liegt izvērtēt minētos dokumentus, ņemot vērā Dzīvotņu un Putnu

direktīvās paredzētos mērķus un pienākumus vai izmantojot valsts tiesību normas, kas pieņemtas, lai transponētu šīs direktīvas, vai, ja tādu nav, izvērtēt to, vai šie dokumenti ir saderīgi ar šo direktīvu garu un mērķi. Šajā ziņā iesniedzējtiesai ir jānosaka, vai *BNatSchG* 5. panta 2. punktā minētie labās profesionālās prakses principi, kurus tā plāno izmantot, lai izvērtētu, vai Eiderštetes teritorijas apsaimniekošana ir dabiska, atbilst šiem nosacījumiem.

- 61 Turklāt ir jānorāda, ka teritorijas dabiska apsaimniekošana – kā var izsecināt no Direktīvas 2004/35 I pielikuma trešās daļas otrajā ievilkumā minētā otrā gadījuma alternatīvas otrās daļas – var izrietēt arī no iepriekšējās prakses, ko piekropuši īpašnieki vai uzņēmēji. Šī otrā minētās alternatīvas daļa tāpat attiecas uz apsaimniekošanas pasākumiem, kuri tādēļ, ka ir tikuši praktizēti noteiktu laika posmu, var tikt uzskatīti par ierastiem attiecīgajā teritorijā, tomēr – kā minēts šā sprieduma 55. punktā – ar nosacījumu, ka tie neapdraud Dzīvotņu un Putnu direktīvās paredzēto mērķu un pienākumu īstenošanu.
- 62 Lai atbildētu uz pirmā jautājuma d) daļu, ir jāprecizē, ka minētā otrā daļa attiecas uz apsaimniekošanas pasākumiem, kuri var nebūt definēti apsaimniekošanas dokumentos, kurus pieņēmušas dalībvalstis, pamatojoties uz Dzīvotņu un Putnu direktīvām. Proti, lai arī principā nevar izslēgt, ka iepriekš veikts apsaimniekošanas pasākums ir paredzēts arī apsaimniekošanas dokumentos, kurus dalībvalstis pieņēmušas, pamatojoties uz Dzīvotņu un Putnu direktīvām, un tādējādi uz to var attiekties gan Direktīvas 2004/35 I pielikuma trešās daļas otrajā ievilkumā minētā otrā gadījuma alternatīvas pirmā, gan otrā daļa, no sakārtojuma saikļa “vai” lietošanas, kurš nodala šīs divas daļas, skaidri izriet, ka šīs daļas var tikt piemērotas neatkarīgi viena no otras. Tā tas tostarp var būt gadījumā, ja apsaimniekošanas dokumenti vēl nav sagatavoti vai ja šajos dokumentos nav minēts iepriekš īpašnieku vai uzņēmēju praktizētais apsaimniekošanas pasākums.
- 63 Runājot par to, vai apsaimniekošana ir veikta iepriekš, uz ko attiecas pirmā jautājuma c) daļa, ir jāuzsver – ņemot vērā, ka uz apsaimniekošanas pasākumu var attiekties gan pirmā, gan otrā minētās alternatīvas daļa (neatkarīgi viena no otras), tas, vai apsaimniekošana ir veikta iepriekš, nav nosakāms tikai attiecībā pret apsaimniekošanas dokumentu pieņemšanas datumu.
- 64 Turklāt, tā kā Savienības likumdevējs Direktīvas 2004/35 I pielikuma trešās daļas otrā ievilkuma formulējumā nav precizējis atsauces brīdi, attiecībā pret kuru ir jānovērtē tas, vai runa ir par iepriekš veiktu apsaimniekošanu, ir jāuzskata, ka tas nav novērtējams, ņemot vērā Direktīvas 2004/35 stāšanās spēkā vai transponēšanas datumu, kas attiecīgi minēti šīs direktīvas 20. pantā un 19. panta 1. punktā. Turklāt šādas interpretācijas ietekme būtu tāda, ka Direktīvas 2004/35 I pielikuma trešās daļas otrajā ievilkumā minētā otrā gadījuma alternatīvas otrā daļa tiktu attiecināta tikai uz tām praksēm, kas uzsāktas pirms viena no šiem datumiem, un tādējādi lielā mērā šī otrā daļa zaudētu savu būtību, aizliedzot dalībvalstīm to izmantot attiecībā uz apsaimniekošanas pasākumiem, ko īpašnieki vai uzņēmumi ir veikuši pēc minētajiem datumiem. Šādi tiktu izjaukts svarīgs Savienības likumdevēja iecerētais līdzsvara punkts.
- 65 Šādos apstākļos, ņemot vērā, ka Direktīvas 2004/35 I pielikuma trešās daļas otrajā ievilkumā paredzētā otrā gadījuma mērķis ir ļaut dalībvalstīm paredzēt īpašnieku un uzņēmēju atbrīvojumu no atbildības par kaitējumu, kas, veicot teritorijas dabisku apsaimniekošanu, nodarīts aizsargājamām sugām un dabiskiem biotopiem, ir jāsecina, ka to, vai runa ir par iepriekš veiktu praksi, var noteikt tikai attiecībā pret kaitējuma rašanās datumu. Tādējādi tikai tad, ja dabiskas apsaimniekošanas pasākums ir praktizēts pietiekami ilgu laikposmu līdz kaitējuma rašanās brīdim un ja tas ir vispārpieņemts un pierādīts, šis kaitējums var tikt uzskatīts par nebūtisku.
- 66 Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, uz pirmo jautājumu ir jāatbild, ka Direktīvas 2004/35 I pielikuma trešās daļas otrajā ievilkumā ietvertais jēdziens “dabiska teritoriju apsaimniekošana, kā definēts biotopu uzskaitē vai mērķa dokumentos vai kā to iepriekš veikuši īpašnieki vai uzņēmēji” ir jāsaprot kā tāds, kas attiecas, pirmkārt, uz jebkuru tādu pārvaldīšanas vai organizēšanas pasākumu, kas var ietekmēt teritorijā sastopamās aizsargājamās sugas vai dabiskos biotopus un kas ir paredzēts

apsaimniekošanas dokumentos, kurus dalībvalstis ir pieņēmušas, pamatojoties uz Dzīvotņu un Putnu direktīvām, un kuri vajadzības gadījumā ir interpretējami, atsaucoties uz jebkādu valsts tiesību normu, ar kuru ir transponētas šīs pēdējās divas minētās direktīvas, vai, ja tādu nav, – atbilstoši šo direktīvu garam un mērķim, un, otrkārt, uz jebkuru pārvaldīšanas vai organizēšanas pasākumu, kurš uzskatīts par ierastu, vispārpieņemtu, pierādītu un tādu, ko īpašnieki vai uzņēmēji ir praktizējuši jau pietiekami ilgu laikposmu līdz tā kaitējuma rašanās brīdim, ko aizsargājamām sugām un dabiskajiem biotopiem ir radījušas minētā pasākuma sekas, un visiem šiem pasākumiem turklāt ir jāatbilst mērķiem, kas ir Dzīvotņu un Putnu direktīvu pamatā, kā arī tostarp pašreiz pieļautajai lauksaimniecības praksei.

Par otro jautājumu

- 67 Otrajā jautājumā iesniedzējtiesa vaicā, vai Direktīvas 2004/35 2. panta 7. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tajā definētais jēdziens “profesionālā darbība” attiecas arī uz darbību, kas veikta, pamatojoties uz likumā noteikto deleģēšanu sabiedrības interesēs.
- 68 Šajā ziņā jānorāda, ka saskaņā ar Direktīvas 2004/35 3. panta 1. punktu šīs direktīvas piemērošanas jomā ietilpst tikai “profesionālās darbības” radīts kaitējums un šis jēdziens ir definēts Direktīvas 2004/35 2. panta 7. punktā.
- 69 Pēdējā minētajā tiesību normā ir paredzēts, ka ar jēdzienu “profesionālā darbība” saprot jebkura veida darbību, ko uzņēmums veic saimnieciskās darbības gaitā, neatkarīgi no tās privātā vai sabiedriskā, peļņu nesošā vai bezpeļņas rakstura.
- 70 Šajā saistībā, lai arī ir taisnība, ka termins “saimnieciskā darbība” varētu šķist norādām, ka profesionālajai darbībai ir jābūt saistītai ar tirgu vai tai jābūt konkurences raksturam, termins “uzņēmums” [...] var tikt saprasts (atkarībā no dažādajām valodu versijām) gan ekonomikas, tirdzniecības vai rūpniecības nozīmē, gan plašākā, vispārīgākā “nodarbes”, “darbības”, “darbu” vai “nodarbinātības” nozīmē. Šādu interpretāciju apstiprina Direktīvas 2004/35 2. panta 7. punkta formulējums, kurā ir precizēts, ka profesionālā darbība var būt gan peļņu nesoša, gan bezpeļņas rakstura.
- 71 Tomēr ir jāatgādina, ka, interpretējot Savienības tiesību normu, ir jāņem vērā ne tikai minētās tiesību normas formulējums, bet arī tās konteksts un tiesiskā regulējuma, kurā tā ietilpst, vispārējā sistēma, kā arī tajā izvirzītie mērķi (spriedums, 2020. gada 30. janvāris, *Tim*, C-395/18, EU:C:2020:58, 36. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 72 Runājot, pirmkārt, par Direktīvas 2004/35 2. panta 7. punkta kontekstu, ir jānorāda, ka Direktīvas 2004/35 III pielikumā ir ietverts to profesionālo darbību saraksts, uz kurām attiecas šī direktīva. Šajā pielikumā ir minētas darbības, kuras (piemēram, atkritumu apsaimniekošana) parasti tiek veiktas, pamatojoties uz likumā noteikto deleģēšanu sabiedrības interesēs.
- 73 Turklāt ir jāuzsver, ka Direktīvas 2004/35 vispārējā sistēmā tās 2. panta 7. punktā minētās profesionālās darbības var veikt tikai personas, kuras ietilpst tās piemērošanas jomā, proti, uzņēmēji, kuri šīs direktīvas 2. panta 6. punktā ir definēti kā jebkura fiziska vai juridiska persona, kas ir privāto vai publisko tiesību subjekts un kas ir iesaistīta profesionālā darbībā vai vada to (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2015. gada 4. marts, *Fipa Group* u.c., C-534/13, EU:C:2015:140, 52. punkts). Tādējādi no Direktīvas 2004/35 2. panta 6. un 7. punkta lasījuma izriet, ka termins “profesionālā darbība” aptver plašu jēdzienu un ietver arī publisko tiesību juridisko personu veiktu bezpeļņas rakstura sabiedrisko darbību. Parasti šādas darbības nav saistītas ar tirgu un tām nav arī konkurences rakstura, un tādēļ, Direktīvas 2004/35 2. panta 7. punktā minētajam jēdzienam “uzņēmums” piešķirot tikai ekonomikas, tirdzniecības vai rūpniecības nozīmi, no jēdziena “profesionālā darbība” tiktu izslēgtas gandrīz visas šādas darbības.

- 74 Otrkārt, runājot par Direktīvas 2004/35 mērķiem, no tās 2., 8. un 9. apsvēruma lasījuma izriet, ka atbilstoši šai direktīvai, piemērojot principu “piesārņotājs maksā”, materiāli atbildīgi ir uzņēmēji, kuri tādās profesionālās darbības dēļ, kas rada faktisku vai potenciālu risku cilvēku veselībai vai videi, ir radījuši kaitējumu videi, tā, lai mudinātu tos veikt pasākumus un izstrādāt praksi, kas līdz minimumam samazinātu šāda kaitējuma risku.
- 75 Tomēr interpretācija, kas, lai gan Direktīvas 2004/35 2. panta 7. punktā ietvertajam terminam “uzņēmums” ne visās valodu versijās ir tikai ekonomiska nozīme, no jēdziena “profesionāla darbība” izslēgtu darbības, kas tiek veiktas, pamatojoties uz likumā noteikto deleģēšanu sabiedrības interesēs, ar pamatojumu, ka tām nav nekāda sakara ar tirgu vai nav konkurences rakstura, Direktīvai 2004/35 atņemtū lietderīgās iedarbības daļu, no tās piemērošanas jomas izslēdzot veselu virkni darbību, tādu kā pamatlietā aplūkotās, kurās ir faktiskais risks cilvēku veselībai vai videi.
- 76 No iepriekš izklāstītā izriet, ka Direktīvas 2004/35 2. panta 7. punktā minētais jēdziens “profesionālā darbība” attiecas ne tikai uz darbībām, kurām ir saistība ar tirgu vai ir konkurences raksturs, bet aptver arī visas profesionāli veiktas darbības (pretstatā personīgajām vai mājās veiktām darbībām) un tātad – darbības, kas tiek veiktas, pamatojoties uz likumā noteikto deleģēšanu sabiedrības interesēs.
- 77 Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, uz otro jautājumu ir jāatbild, ka Direktīvas 2004/35 2. panta 7. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tajā definētais jēdziens “profesionālā darbība” attiecas arī uz darbībām, kas veiktas, pamatojoties uz likumā noteikto deleģēšanu sabiedrības interesēs.

Par tiesāšanās izdevumiem

- 78 Attiecībā uz pamatlietas pusēm šī tiesvedība ir stadija procesā, kuru izskata iesniedzējtiesa, un tā lemj par tiesāšanās izdevumiem. Izdevumi, kas radušies, iesniedzot apsvērumus Tiesai, un kas nav minēto pušu izdevumi, nav atlīdzināmi.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (pirmā palāta) nospriež:

- 1) Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2004/35/EK (2004. gada 21. aprīlis) par atbildību vides jomā attiecībā uz videi nodarītā kaitējuma novēršanu un atlīdzināšanu I pielikuma trešās daļas otrajā ievilkumā ietvertais jēdziens “dabiska teritoriju apsaimniekošana, kā definēts biotopu uzskaitē vai mērķa dokumentos vai kā to iepriekš veikuši īpašnieki vai uzņēmēji” ir jāsaprot tādējādi, ka tas aptver, pirmkārt, jebkuru tādu pārvaldīšanas vai organizēšanas pasākumu, kas var ietekmēt teritorijā sastopamās aizsargājamās sugas vai dabiskos biotopus un kas ir paredzēts apsaimniekošanas dokumentos, kurus dalībvalstis ir pieņēmušas, pamatojoties uz Padomes Direktīvu 92/43/EEK (1992. gada 21. maijs) par dabisko dzīvotņu, savvaļas faunas un floras aizsardzību un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2009/147/EK (2009. gada 30. novembris) par savvaļas putnu aizsardzību, un kuri vajadzības gadījumā ir interpretējami, atsaucoties uz jebkādu valsts tiesību normu, ar kuru ir transponētas šīs pēdējās divas minētās direktīvas, vai, ja tādu nav, – atbilstoši šo direktīvu garam un mērķim, un, otrkārt, jebkuru pārvaldīšanas vai organizēšanas pasākumu, kurš uzskatīts par ierastu, vispārpieņemtu, pierādītu un tādu, ko īpašnieki vai uzņēmēji ir praktizējuši jau pietiekami ilgu laika posmu līdz tā kaitējuma rašanās brīdim, ko aizsargājamām sugām un dabiskajiem biotopiem ir radījušas minētā pasākuma sekas, un visiem šiem pasākumiem turklāt ir jāatbilst mērķiem, kas ir Direktīvu 92/43 un 2009/147 pamatā, kā arī tostarp pašreiz pieļautajai lauksaimniecības praksei.
- 2) Direktīvas 2004/35 2. panta 7. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tajā definētais jēdziens “profesionālā darbība” attiecas arī uz darbībām, kas veiktas, pamatojoties uz likumā noteikto deleģēšanu sabiedrības interesēs.

[Paraksti]